

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας

(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλης Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραϊανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακιροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

ΑΙΘΟΥΣΑ Ι

- 19.40-20.00 *Τεχνικές του δράματος και διδασκαλία της γλώσσας: ψυχολογική και κοινωνικοπολιτισμική διάσταση*
A. Χασάπης, I. Βαμβακίδου
- 20.00-20.20 *Κοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη διδασκαλία της ελληνικής σε νηπιαγωγεία όπου φοιτούν μικροί μουσουλμάνοι*
K. Τσιούμης, E. Κοηκίδου
- 20.20-20.40 *Διαφυλικές διαφορές στις στάσεις και στρατηγικές ανάγνωσης των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου*
E. Γρίβα, Γ. Μπουνόβας, K. Σέμογλου, X. Κοσσυβάκη
- 20.40-21.00 Συζήτηση
- Δείπνο

ΑΙΘΟΥΣΑ 2

Σάββατο, 5 Σεπτεμβρίου 2009

- Ωρα **Αίθουσα 2**
Η ελληνική γλώσσα ως δεύτερη (ξένη)
Θεματική: **Διδακτικό υλικό/Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις**
Προεδρείο: **A. Ιορδανίδου, Tz. Καλογήρου**
- 9.00-9.30 *Γλωσσική ποικιλία στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας: ο τονισμός των προπαροξύνων ουδετέρων*
Π. Σπανού, B. Γιαννάκη
- 9.30-9.50 *Μετακίνηση του τόνου στα προπαροξύτονα επίθετα: διδασκαλία σε αλλόγλωσσους*
B. Λάγιος, I. Γρηγορίου, A. Ιορδανίδου
- 9.50-10.10 *Μετακίνηση του τόνου στα προπαροξύτονα ουσιαστικά: διδασκαλία σε αλλόγλωσσους*
A. Κουτίβα, A. Νικοηοπούλου
- 10.10-10.30 *Η κλίση του παθητικού αορίστου στη νεοελληνική γλώσσα: διδακτικές προτάσεις*
A. Ντίλιου, M. Πίγκα, A. Ιορδανίδου
- 10.30-10.45 *Ο παθητικός παρατατικός στην κοινή νεοελληνική: διδασκαλία σε αλλόγλωσσους*
X. Πίτσου, A. Ιορδανίδου
- 10.45-11.30 Διάλειμμα - Καφές
- 11.30-14.00 **Επίσημη έναρξη**
Θεματική: **Διδακτικό υλικό/Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις**
Προεδρείο: **H. Ματσαγγούρας - A. Νάκας**
- 17.00-17.20 *Η διδασκαλία των ιδιωτισμών σε μη ελληνόφωνους φοιτητές*
S. Berikashvili, I. Lobzhanidze
- 17.20-17.40 *Η διδασκαλία του γραπτού λόγου στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση της διασποράς: από την επικοινωνιακή ικανότητα στις πρακτικές γραμματισμού*

ΑΙΘΟΥΣΑ 2

Π. Κρασίδου, Φ. Τεντολούρης

17.40-18.00 Χρήση στρατηγικών από αλλόγλωσσους μαθητές του Δημοτικού κατά την ανάγνωση κειμένων στην ελληνική γλώσσα
Κ. Μαστροθανάσης, Α. Γελαδάρη, Ε. Γρίβα

18.00-18.20 Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας: μια πρόταση διδασκαλίας
Α. Πάσχου

18.20-18.40 Συζήτηση

18.40-19.20 Διάλειμμα

Προεδρείο: Ν. Μήτσος - Δ. Μπενέκος

19.20-19.40 Διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας στα Μειονοτικά σχολεία της Θράκης. Η επικοινωνιακή μέθοδος διδασκαλίας σύμφωνα με το πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων, διαπιστώσεις και προτάσεις για επέκταση της μεθόδου με δραστηριότητες επικεντρωμένες στα κέντρα ενδιαφέροντος των μαθητών
Μ. Ραηλίου, Τ. Ραηλίου

19.40-20.00 Η διδασκαλία των επαγγελματικών ουσιαστικών σε -as, -της, -ικος σε αλλοδαπούς μαθητές της ελληνικής
Μ. Τασιούδη, Χ. Αλεξιάδου, Σ. Κωνσταντινίδου

20.00-20.20 Ο κειμενικός γραπτός λόγος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γραπτού λόγου των αλλόγλωσσων μαθητών ηλικίας 6-12 ετών
Ε. Ζούνη

20.20-20.40 Ζητήματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε τσιγγανόπαιδες. Απόψεις και θέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών για διδακτικά εγχειρίδια ενισχυτικής διδασκαλίας στο πλαίσιο προγράμματος για την ένταξη τσιγγανοπαίδων στο σχολείο
Δ. Μπενέκος, Μ. Παραδιά, Α. Μήτσος

20.40-21.00 Συζήτηση

Δείννο

ΑΙΘΟΥΣΑ 3

Σάββατο, 5 Σεπτεμβρίου 2009

Ωρα

Αίθουσα 3

Γλώσσα και τεχνολογία

Θεματική: Νέες τεχνολογίες στη γλωσσική διδασκαλία

Προεδρείο: Η. Μασσαγγούρας - Δ. Κουτσογιάννης

9.00-9.30 Οι νέες τεχνολογίες στη γλωσσική διδασκαλία
Α. Μαυρογόνατος, Δ. Μπαραικτάρη, Λ. Κρεμμύδα, Ι. Λιάκος

9.30-9.50 Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής μέσω συστημάτων αυτόματης επεξεργασίας φυσικών γλωσσών
Ε. Φίστα, Β. Φούφη

9.50-10.10 Παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: ανίχνευση γνωστικών παραμέτρων αναφορικά με την παραγωγή και επεξεργασία του γραπτού λόγου στη μητρική γλώσσα
Γκισούρη Στ., Αλευριάδου Αν., Τσακίριδου Ελ.

10.10-10.30 Τεχνολογίες WEB 3.0 και γλωσσική διδασκαλία. Μια πρόταση συνεργατικού εργαλείου διδασκόντων
Π. Αρβανίτης, Μ. Καρακοιλτσίδου

10.30-10.45 Νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος μέσα από το παραμύθι
Χρ. Κόζα, Μ. Κόζα

10.45-11.30 Διάλειμμα - Καφές

11.30-14.00 Επίσημη έναρξη

Θεματική: Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Προεδρείο: Δ. Κουτσογιάννης - Α. Μιχάλης

10.45-11.30 Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και νέες τεχνολογίες στη γλωσσική διδασκαλία της ελληνικής σε νήπια αλλοδαπής καταγωγής
Κ. Μακρονάσου

17.00-17.20 Η Ελληνική Γλώσσα στην εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Επίδραση της χρήσης των Greeklish stin orthografiki

Μετακίνηση του τόνου στα προπαροξύτονα επίθετα:

διδασκαλία σε αλλόγλωσσους

Βασίλειος Λάγιος, Ιωάννα Γρηγορίου, Άννα Ιορδανίδου

Πανεπιστήμιο Πατρών, Π.Τ.Δ.Ε.

Abstract

A particular case in the Greek grammar is the stress position in the genitive case of proparoxytone adjectives. In the official Greek grammar is reported that the adjectives hold the stress in the syllable that it is stressed the nominative of male. When they are used as nouns they are stressed in the penultimate syllable in genitive singular and plural. The fact that the traditional normative school grammar does not describe functionally differentiated uses complicate the choice of basic elements of morphological system of Modern Greek that should be taught, especially to non-native speakers. The present work is a corpus-based study of the variation of the stress position in the proparoxytone adjectives genitive case, for teaching purposes.

1. Εισαγωγή

Μια από τις πιο ευαίσθητες περιοχές της νεοελληνικής γραμματικής συνιστά η μετακίνηση του τόνου στη γενική των προπαροξύτων ουσιαστικών και επιθέτων σε -ος. Η παρούσα εργασία στόχο έχει να ανιχνεύσει, μέσα από επεξεργασία σωμάτων κειμένων, πόσο συχνά απαντάται ο τύπος με σταθερό τόνο και πόσο συχνά με κατεβασμένο τόνο στα προπαροξύτονα επίθετα σε -ος (με λειτουργία επιθέτου και με λειτουργία ουσιαστικού). Σε πρώτη φάση πραγματοποιήθηκε καταγραφή των προπαροξύτων επιθέτων σε -ος από το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη. Στη συνέχεια διαχωρίστηκαν τα προπαροξύτονα επίθετα από τα ουσιαστικοποιημένα επίθετα και αναζητήθηκαν οι συχνότητες και τα ποσοστά συχνοτήτων όπως απαντώνται σε ηλεκτρονικά σώματα κειμένων. Τα πεδία αναζήτησης ήταν η συλλογή σωμάτων κειμένων Ε.Θ.Ε.Γ. και το διαδίκτυο. Σε επόμενη φάση έγινε καταγραφή και επεξεργασία παραδειγμάτων με εμφανίσεις προπαροξύτων επιθέτων

με σταθερό και μετακινούμενο τόνο. Η μελέτη καταλήγει σε προτάσεις διδασκαλίας της νεοελληνικής σε αλλόγλωσσους και σε ενδεικτικές ασκήσεις επιλογής ανάμεσα σε δύο τύπους, προσδιορισμού περιβάλλοντος χρήσης και προσαρμογής του λόγου στην εκάστοτε περίπτωση.

1.1 Τυποποίηση της σύγχρονης νεοελληνικής γλώσσας

Ο όρος «κοινή νεοελληνική» αποδίδει για τα ελληνικά δεδομένα το διεθνές όρο standard (τυποποιημένη) γλώσσα, δηλαδή την ποικιλία που κωδικοποιείται και αποκρυσταλλώνεται μέσω γραμματικών και λεξικών και διαδίδεται από φορείς όπως η εκπαίδευση και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Επειδή η γλωσσική πρακτική υπακούει σε κανονικότητες, που αποτελούν αντικείμενο παρατήρησης, το γραμματικό πρότυπο, επιφέροντας αξιολογική κατηγοριοποίηση των γλωσσικών δεδομένων, οδηγεί στη διατύπωση κανόνων, που υποκαθιστούν τις κανονικότητες της γλωσσικής πρακτικής (Ιορδανίδου, 1999: 835). Η γλώσσα εμφανίζεται ετερογενής ως προς το ύφος, την κοινωνική προέλευση, την ηλικία, το φύλο του ομιλητή, αλλά και τη στάση απέναντί της. Κάθε ομιλητής ανάλογα με την περίπτωση, τροποποιεί το ύφος του, με αποτέλεσμα η χρήση γλωσσικών τύπων και δομών περιβεβλημένων με κύρος να αυξάνεται όσο αυξάνεται η επισημότητα, ενώ η χρήση στιγματισμένων γλωσσικών τύπων και δομών ελαττώνεται.

Η κοινή νεοελληνική που διδάσκεται στο σχολείο, μετά την καθιέρωση της δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του νεοελληνικού κράτους το 1976, είναι η περιγραφόμενη στη γραμματική Τριανταφυλλίδη δημοτική γλώσσα της εποχής του 1940. Επομένως η σχολική γραμματική παρουσιάζει το μειονέκτημα ότι δεν πηγάζει από μια συγχρονική και στηριγμένη σε σώματα κειμένων μελέτη της γλωσσικής πραγματικότητας και ότι προβάλλει ορισμένες επιλογές εις βάρος άλλων αντί να περιγράφει λειτουργικά διαφοροποιημένες χρήσεις (Ιορδανίδου, 2002: 111-124). Αυτό έχει ως συνέπεια ο τρόπος διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας να μην ανταποκρίνεται στις ανάγκες των διδασκόμενων.

2. Η μετακίνηση του τόνου στα προπαροξύτονα επίθετα

Από την εξέταση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων στα κυριότερα σύγχρονα λεξικά και γραμματικές η γενική εικόνα που αποκομίζουμε είναι ότι σε αρκετές περιπτώσεις δε φαίνεται καθαρά ποιοι σχηματισμοί αποτελούν υφολογικές επιλογές και ποιοι ξεχωρίζουν ως μεμονωμένα εξωγενή στοιχεία χωρίς (γλωσσικό) λόγο ύπαρξης, εφόσον είναι διαθέσιμοι ανάλογοι σχηματισμοί πλήρως ενταγμένοι στο μορφολογικό σύστημα της κοινής νεοελληνικής.

Ιδιαίτερη θέση στην κλίση ουσιαστικών και επιθέτων κατέχει η ποικιλία στη μετακίνηση του τόνου στα προπαροξύτονα επίθετα και ουσιαστικά. Σχετικά με τη μετακίνηση του τόνου στη γενική των προπαροξύτονων επιθέτων σε -ος, στη σχολική γραμματική αναφέρεται ότι τα επίθετα κατά την κλίση τους φυλάγουν τον τόνο στη συλλαβή που τονίζεται η ονομαστική του αρσενικού. Όταν χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά τονίζονται στην παραλήγουσα στη γενική ενικού και πληθυντικού, ενώ ως επίθετα κρατούν τον τόνο σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή. Στη γραμματική Holton κ.ά. σημειώνεται ότι στη γενική πληθυντικού μπορεί να μετακινηθεί ο τόνος σε ορισμένα επίθετα προκειμένου για συνδυασμούς λέξεων, όπως *διαφόρων εποχών*. Η μετακίνηση μπορεί να εμφανίζεται περιστασιακά «σε ένα πιο λόγιο γλωσσικό επίπεδο, πιθανόν για λόγους ευφωνίας». Επίσης, παρατηρείται η τάση μετακίνησης του τόνου σε (επιθετοποιημένες ή μη) μετοχές. Αντίθετα, σε λογοτεχνικά κείμενα και σε προφορικό λόγο μπορεί να εμφανιστεί σταθερός τόνος.

Τη σύγχυση επιτείνουν κάποιοι ορθογραφικοί οδηγοί που κυκλοφορούν, οι οποίοι με τον κανονιστικό τρόπο που αντιμετωπίζουν τη γλώσσα, έχουν την τάση να εξοβελίζουν από τα κείμενα γενικές που δεν υπακούουν στη νόρμα της επίσημης γραμματικής (βλ. σχολιασμό στο Ιορδανίδου, 2005: 14).

Όσον αφορά τη θέση του τόνου στα προπαροξύτονα επίθετα, στα λεξικά Κριαρά και Μείζον δεν αναφέρονται πληροφορίες για τη θέση του τόνου. Στο λεξικό Μπαμπινιώτη αναφέρεται επιλεκτικά ο τύπος της γενικής και στο λεξικό Α.Π.Θ. γίνεται παραπομπή στα κλιτικά υποδείγματα του παραρτήματος.

Σε μελέτη της Ιορδανίδου (2002: 14-19) αναφέρεται ότι η επεξεργασία δημοσιογραφικών και επιστημονικών κειμένων αποκαλύπτει ευρεία χρήση της μετακίνησης του τόνου σε επίθετα όπως *ανθρώπων, ελευθέρων, κυριοτέρων, διαφόρων, μονίμων, υπολοίπων, επιτίμου, εναερίου, εμφυλίου, τεραστίων, δημοσίων,*

νοτίου, ανεξαρτήτου, αντιστρόφου, αντιστοίχου, αοράτων, απείρων, αιμινήστου κτλ. (τα επίθετα αυτά μπορεί να εμφανίσουν μετακίνηση τόνου και στην αιτιατική πληθυντικού, π.χ. *διαφόρους, υπολοίπους*). Επίσης παρατηρείται η τάση μετακίνησης του τόνου σε (επιθετοποιημένες ή μη) μετοχές: *κινουμένων, απασχολουμένων, συναλλασσομένων, εισαγομένων, παρεχομένων, διαπλεκομένων* κτλ. Η ευρύτητα χρήσης επιβάλλει να εξεταστεί η περίπτωση της υφολογικής επιλογής.

3. Μεθοδολογία της έρευνας

Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να ανιχνευθεί σε σώματα κειμένων πόσο συχνά απαντάται ο τύπος με σταθερό τόνο και πόσο συχνά με κατεβασμένο τόνο, και σε ποια περιβάλλοντα συμβαίνει αυτό.

Η πρώτη ενέργεια ήταν να βρεθούν όλα τα προπαροξύτονα επίθετα σε -ος, όπως καταγράφονται στη λεξικό του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη. Το επόμενο βήμα ήταν να επιλεγούν οι προβληματικές περιοχές, όπως καταγράφονται στον Οδηγό της Νεοελληνικής Γλώσσας (Ιορδανίδου 2005). Με αυτή τη διαδικασία το δείγμα μας περιορίστηκε. Κατόπιν αναζητήθηκαν οι συχνότητες και τα ποσοστά συχνοτήτων όπως αυτά απαντώνται σε ηλεκτρονικά σώματα κειμένων corpus. Τα πεδία αναζήτησης ήταν ο Ε.Θ.Ε.Γ.¹ και η μηχανή αναζήτησης Google², με πολύ μεγαλύτερο αριθμό κειμένων.

Όμως προέκυψε ο εξής προβληματισμός που μας υποχρέωσε σε επιπλέον περιορισμό του δείγματος. Συγκεκριμένα, τόσο ο Ε.Θ.Ε.Γ. όσο και το Google δεν παρείχαν τη δυνατότητα ανίχνευσης της χρήσης του επιθέτου στα σώματα κειμένων, εάν δηλαδή πρόκειται για ουσιαστικοποιημένα επίθετα (κατέχουν θέση ουσιαστικού) ή είναι απλά επίθετα που προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό. Δημιουργήθηκαν έτσι δύο πίνακες³ στους οποίους διαχωρίσαμε τα προπαροξύτονα επίθετα από τα ουσιαστικοποιημένα επίθετα κάνοντας ταυτόχρονα και σύγκριση των ποσοστών μεταξύ των δύο πεδίων αναζήτησης.

Στη συνέχεια επιχειρήσαμε να βρούμε παραδείγματα κειμένων όπου συναντώνται τα προπαροξύτονα επίθετα και στους δύο τύπους. Ως κριτήριο τέθηκε τα

1. <http://hns.ilsp.gr/find.gr>

2. www.google.com

3. Βλ. Παράρτημα.

ποσοστά εμφάνισης μεταξύ των δύο περιπτώσεων να είναι της τάξεως από 50% - 50% έως 60% - 40%. Από την καταγραφή προέκυψαν 41 τέτοιες περιπτώσεις εμφανίσεων και των δύο τύπων στα ποσοστά που αναφέραμε μέσα σε κείμενα.

4. Αποτελέσματα της έρευνας

Όπως αναφέρθηκε, η σχολική γραμματική επισημαίνει ότι τα προπαροξύτονα επίθετα σε -ος διατηρούν τον τόνο τους στην ίδια συλλαβή, ενώ αντίθετα τα ουσιαστικοποιημένα επίθετα κατεβάζουν τον τόνο. Από την εξέταση των σωμάτων κειμένων καταλήξαμε και εμείς στο συμπέρασμα ότι ένα μεγαλύτερο ποσοστό των ουσιαστικοποιημένων επιθέτων, σε σχέση με τα προπαροξύτονα επίθετα, κατεβάζουν τον τόνο. Για να καταλήξουμε σε αυτό το συμπέρασμα, χρησιμοποιήσαμε την στατιστική συνάρτηση «countif», μετρώντας όλες τις περιπτώσεις στις δύο μηχανές αναζήτησης, σε ενικό και πληθυντικό αριθμό, θέτοντας ως κριτήριο να υπερβαίνει κάθε περίπτωση το ποσοστό του 50% των περιπτώσεων. Τα αποτελέσματα από αυτή τη στατιστική ανάλυση ήταν τα εξής, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Περιπτώσεις μεταφοράς τόνου

	Google		Ε.Θ.Ε.Γ.	
	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
Επίθετα (n = 186)	34%	30%	36%	39%
Ουσιαστικοποιημένα (n=160)	41%	57%	39%	69%

Παρατηρούμε ότι στον ενικό αριθμό, στην κατηγορία επίθετα, το 34% των περιπτώσεων στο Google και το 36% στον Ε.Θ.Ε.Γ. κατεβάζουν τον τόνο. Αντίστοιχα, από τα επίθετα που λειτουργούν ως ουσιαστικά, το 41% στο Google και το 39% στον Ε.Θ.Ε.Γ. κατεβάζουν τον τόνο. Στον πληθυντικό αριθμό οι διαφορές μεταξύ των δύο περιπτώσεων είναι μεγαλύτερες. Το 30% των επιθέτων στο Google και το 39% στον Ε.Θ.Ε.Γ. κατεβάζουν τον τόνο, ενώ στα ουσιαστικοποιημένα το 57% και το 69% αντίστοιχα. Παρατηρούμε ότι, εκτός από τις διαφορές στα ποσοστά μεταξύ επιθέτων και ουσιαστικοποιημένων, παρουσιάζονται και διαφορές μεταξύ του ενικού και του πληθυντικού αριθμού, με εξαίρεση την περίπτωση των επιθέτων στο Google.

Επίσης, αξίζει να επισημάνουμε ότι υπάρχουν στερεότυπες φράσεις στις οποίες η γενική κατεβάζει τον τόνο, όπως: *αγνώστου πατρός, απείρου κάλλους, αμνημονεύτων ετών, χειρίστου είδους* κτλ.

Το ίδιο συμβαίνει και σε περιπτώσεις λόγιων συμφράσεων, όπως: *αξιοποιώνων πράξεων, ενδίκων μέσων, δερματίνων ειδών, Ενόπλων Δυνάμεων* κτλ.

Όσον αφορά το περιβάλλον χρήσης, από τα παραδείγματα συμπεραίνουμε ότι στα κείμενα θρησκευτικού περιεχομένου ο τόνος τις περισσότερες φορές, αν όχι σε όλες, κατεβαίνει, π.χ. *αμφιβόλων λογισμών, αοράτων εχθρών, ενδόξου αποστόλου*.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται στα νομικά κείμενα, π.χ. *ενδίκου τίτλου, ισοδυνάμου εγγράφου*, και στα οικονομικά κείμενα, π.χ. *ομορρύθμων εταίρων, ακεραίου τύπου*.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε τη χρησιμοποίηση και των δύο τύπων (σταθερού και μετακινούμενου τόνου) σε ίδια περιβάλλοντα χρήσης και σε κείμενα με το ίδιο ύφος, π.χ. *επίσημων συνεργατών και επισήμων εμπόρων*, που φανερώνουν τη σύγχυση που επικρατεί για τη χρησιμοποίηση των δύο τύπων.

5. Διδακτικές προτάσεις

Στο διάγραμμα διδασκαλίας διακρίνονται δύο επίπεδα διδασκόμενων:

- α) επίπεδο πρωτοβάθμιας σχολικής εκπαίδευσης, το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο επίπεδο των αρχαρίων και μεσαίων, και
- β) επίπεδο δευτεροβάθμιας σχολικής εκπαίδευσης, το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο επίπεδο των μεσαίων και προχωρημένων.

Στη διδακτέα ύλη του Αναλυτικού Προγράμματος, με βάση την ιδιαιτερότητα του μαθητικού πληθυσμού και την ανάγκη διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, για τα επίθετα προτείνεται να διδαχθεί ο σταθερός τόνος. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που μπορεί να αντιστοιχεί στο επίπεδο μεσαίοι – προχωρημένοι, σχετικά με τη θέση του τόνου στα προπαροξύτονα επίθετα δίνεται έμφαση στην υφολογική επιλογή.

Λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο που καθορίζονται τα επίπεδα ελληνομάθειας, καθώς και το γλωσσικό επίπεδο που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες γραμματικές και

λεξιλογικές γνώσεις, είναι σκόπιμο να οριστούν κάποια όρια σύμφωνα με τα οποία σε κάθε περίπτωση θα διατυπωθούν διδακτικές προτάσεις για κάθε επίπεδο. Συνιστώσες που καθορίζουν και οριοθετούν είναι δυο βασικές παιδαγωγικές αρχές: από τα απλά στα σύνθετα (η διπλοτυπία στην προκειμένη περίπτωση είναι πιο σύνθετη), και από τα εύκολα στα δύσκολα (το περιβάλλον χρήσης). Γνωρίζοντας τη συχνότητα χρήσης, πολύ πιθανόν σε ένα πρώτο επίπεδο αρχαρίων να πρέπει να προτιμηθούν τύποι που διατηρούν σταθερό τον τόνο. Έτσι, οι αλλόγλωσσοι μαθητές θα κατορθώσουν να εσωτερικεύσουν την κανονικότητα στη διατήρηση του τόνου, που άλλωστε αποτελεί τάση της γλώσσας και πιθανή μελλοντική προοπτική. Σε ένα επίπεδο μεσαίων είναι αναπόφευκτη η διδασκαλία της διπλοτυπίας, εφόσον αλλάζει σε αρκετές περιπτώσεις το περιβάλλον χρήσης (επίσημο – ανεπίσημο), αλλά προτείνεται η διπλοτυπία να επιλεγεί αν τα ποσοστά υπερβαίνουν το 60-40%. Σε ένα τρίτο επίπεδο, αυτό των προχωρημένων, οι διπλοτυπίες μπορεί να είναι συνηθισμένη πρακτική, σε ένα ποσοστό που θα αποτελεί πραγματικές περιπτώσεις και όχι στερεότυπες εκφράσεις, οι οποίες θα μπορούν από το προηγούμενο κιόλας επίπεδο να χρησιμοποιούνται, χωρίς να εξηγείται η προέλευσή τους (έως 85%), π.χ. *αγνώστου πατρός, απείρου κάλλους, προτέρου εντίμου βίου, προ αμνημονεύτων ετών, χειρίστου είδους*.

6. Γλωσσικές ασκήσεις

Ενδεικτικές ασκήσεις διδασκαλίας είναι οι παρακάτω:

1. Να επιλέξεις το συνηθισμένο τύπο του επιθέτου. (άσκηση επιπέδου προχωρημένων)
 1. Το σύνολο των χρωμάτων, ορατών και (αόρατων – αοράτων) ονομάζεται ηλεκτρομαγνητικό φάσμα.
 2. Στη Σκιάθο είχα πάει διακοπές προ (αμνημόνευτων – αμνημονεύτων) χρόνων
 3. Η τηλεόραση τις περισσότερες φορές προβάλλει φτηνές εκπομπές του..... (χειρίστου – χειρίστου) είδους
 4. Η διοίκηση του οργανισμού έλαβε την απόφαση να θέσει σε εφαρμογή πρόγραμμα(εθελούσιας – εθελουσίας) εξόδου

5. Τα χρέη των ποδοσφαιρικών.....(ανώνυμων – ανώνυμων)
εταιρειών προς το ελληνικό δημόσιο είναι ο πιο σημαντικός λόγος για την
έναρξη τακτικών ελέγχων τους.
6. Όταν φτάσεις στην πόλη να αγοράσεις μια κάρτα.....(απεριόριστων –
απεριορίστων) διαδρομών για τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.
7. Λόγος ύπαρξης των (ένδικων – ενδίκων) μέσων είναι η
αναγνώριση από τον νόμο του γεγονότος ότι η δικαστική κρίση δεν είναι
πάντοτε αλάνθαστη.
2. Να επιλέξεις τον τύπο που νομίζεις ότι συναντάται συχνότερα και να τον βάλεις
στο σωστό αριθμό.
1. Οι γραμμές των (αντίθετα) τερμάτων ήταν λάθος
χαραγμένες.
 2. Ο φόβος ενός..... (ενδεχόμενος) πολέμου στην περιοχή
έκανε τους στρατηγούς να το σκεφτούν καλύτερα.
 3. Η αξιολόγηση όλων των (εμπρόθεσμα) δικαιολογητικών
ίσως να έδινε την ευκαιρία και σε κάποιες εκπρόθεσμες αιτήσεις να
συζητηθούν.
 4. «Ποια η θέση των (έγχρωμοι) μεταναστών στη χώρα;» ρώτησε
στην ομιλία του ο μεγάλος πολιτικός και ιδεαλιστής.
 5. Η αναγνώριση των (έγκριτοι) δημοσιογράφων από το
στόμα του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν και η πιο ουσιαστική.
 6. Μπρος στο φόβο..... (έντονοι) διαμαρτυριών, η κυβέρνηση
αναγκάστηκε να αναστείλει την ψήφιση του νομοσχεδίου.
 7. Προς συμμόρφωση των (επίδοξοι) αντικαταστατών του προχώρησε
σε πώληση της εταιρίας.
 8. Με το φόβο (επάλληλες) καταστροφών εγκατέλειψε την
πατρίδα, προς αναζήτηση μιας νέας ζωής.
 9. Μετά το πέρας (εύλογος) διαστήματος ο αγνοούμενος θα
κηρυχθεί και επισήμως νεκρός.
 10. «Θα προχωρήσουμε σε αύξηση των (κατώτατα) ορίων
συνταξιοδότησης» υποστήριξε ο υπουργός Απασχόλησης.

3. Να τοποθετήσεις μέσα στο κείμενο τους τύπους που ταιριάζουν.

Η επίδραση των (απάνθρωπος) και (βίαιος) συμπεριφορών από όλους εκείνους τους ληστές, τις τελευταίες ημέρες έχει προκαλέσει το κοινό αίσθημα. Η γενική εικόνα επιδεινώνεται με την κατάσταση των (έννομος) καταλήψεων σε σχολεία και πανεπιστήμια με αίτημα την απαγόρευση ίδρυσης (ισότιμος) ιδιωτικών πανεπιστημίων. Η γενική εικόνα των (ανώτατος) σχολών είναι μια εικόνα (άτακτος) και εξεγερμένων εκπαιδευτικών χώρων.

7. Αντί επιλόγου

Η παρατήρηση της γλωσσικής πρακτικής δείχνει ότι συχνά σε περιπτώσεις στις οποίες ο τόνος θα έπρεπε να χρησιμοποιείται ως διακριτικό σημείο ανάμεσα σε επίθετα (και μετοχές) και σε ουσιαστικοποιημένα επίθετα (και μετοχές), σε αυτές ακριβώς τις περιπτώσεις μετακινείται με τη μεγαλύτερη ευκολία. Φαίνεται ότι ο χρήστης δε συνδέει άμεσα τη μετακίνηση του τόνου με τη διάκριση μεταξύ επιθετικής και ουσιαστικοποιημένης χρήσης. Έτσι, αρκετές φορές ακυρώνεται στην πράξη η λειτουργικότητα της διαφοροποίησης του τονισμού.

Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από την εργασία αυτή είναι η ανάγκη σύνταξης μιας περιγραφικής γραμματικής της νέας ελληνικής με σαφή επικοινωνιακό προσανατολισμό και έμφαση στη χρήση της γλώσσας, η οποία θα έχει ειδικότερο στόχο τις ανάγκες διδασκαλίας της νέας ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- Αντωνοπούλου, Ν. & Μανάβη, Δ. *Η διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας*. Στο
διαδίκτυο: <http://abnet.agrino.org/htmls/M/M005.htm> (24/3/2007)
- Ιορδανίδου, Α. 1999. «Ζητήματα τυποποίησης (standardization) της σύγχρονης νεοελληνικής». *Διεθνές
Συνέδριο «Ισχυρές» - «Ασθενείς» γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο
Ελληνικής Γλώσσας.
- Ιορδανίδου, Α. 2002. «Η κοινή νεοελληνική σε σύγχρονα λεξικά και γραμματικές». *Terminologie et
Traduction*, 1. Commission des Communautés européennes, Service de Traduction.
- Ιορδανίδου, Α. (επιστ. επιμ.) 2005. *Οδηγός της νεοελληνικής γλώσσας*, τόμ. II. Αθήνα: εκδ. Πατάκη.
- Ιορδανίδου, Α. (υπό έκδοση). «Η μορφολογική ποικιλία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης
γλώσσας». *Η μορφολογία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. επιμ. Σ.Α. Μοσχονάς.
Αθήνα: εκδ. Πατάκη.
- Μήτσης, Ν. 1998. *Στοιχειώδεις Αρχές και Μέθοδοι της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μήτσης, Ν. 2004. *Εισαγωγή στη θεωρία και τις τεχνικές του επικοινωνιακού μοντέλου*. Αθήνα:
Gutenberg.
- Χαραλαμπόπουλος, Α. *Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής
γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Στο διαδίκτυο:
<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/articles/charalabopoulos/6.htm> (24/3/2007)

4 -6 Σεπτεμβρίου 2009

Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1. Σύγκριση ποσοστών των προπαροξύτονων επιθέτων σε -ος μεταξύ Ε.Θ.Ε.Γ. και Google

Προπαροξύτονα επίθετα σε -ος							
Γενική ενικού				Γενική πληθυντικού			
Google	Εθεγ	Google	Εθεγ	Google	Εθεγ	Google	Εθεγ
Αμνημόνευτου		αμνημονεύτου		αμνημόνευτων		Αμνημονεύτων	
26,44	0,00	73,56	0,00	1,09	0,00	98,91	100,00
Αμφίβολου		αμφιβόλου		αμφίβολων		Αμφιβόλων	
2,42	8,33	97,58	91,67	51,84	50,00	48,16	50,00
Αμφότερου		αμφοτέρου		αμφοτέρων		Αμφοτέρων	
56,67	0,00	43,33	0,00	2,45	10,14	97,55	89,86
Ανώτατου		ανωτάτου		ανώτατων		Ανωτάτων	
50,00	38,46	50,00	61,54	48,81	44,44	51,19	55,56
Ανώνυμου		ανωνύμου		ανώνυμων		Ανωνύμων	
42,94	44,44	57,06	55,56	24,33	18,09	75,67	81,91
Αντίστοιχου		αντιστοίχου		αντίστοιχων		Αντιστοίχων	
90,91	70,83	9,09	29,17	83,26	87,62	16,74	12,38
Αντίθετου		αντιθέτου		αντίθετων		Αντιθέτων	
21,85	12,50	78,15	87,50	48,24	48,04	51,76	51,96
Ανθρώπινου		ανθρωπίνου		ανθρώπινων		Ανθρωπίνων	
87,43	97,75	12,57	2,25	33,13	31,12	66,87	68,88
Αόρατου		αοράτου		αόρατων		Αοράτων	
65,70	0,00	34,30	0,00	57,40	50,00	42,60	50,00
Αξιόποινου		αξιοποιίνου		αξιόποιινων		Αξιοποιίνων	
34,70	0,00	65,30	100,00	95,96	59,70	4,04	40,30
Απεριόριστου		απεριορίστου		απεριόριστων		Απεριορίστων	
39,55	100,00	60,45	0,00	48,79	42,42	51,21	57,58
Αόριστου		αορίστου		αόριστων		Αορίστων	
1,31	0,00	98,69	100,00	63,35	75,00	36,65	25,00
Απαραίτητου		απαραιτήτου		απαραίτητων		Απαραιτήτων	
99,25	80,00	0,75	20,00	92,80	92,96	7,20	7,04
Βίαιου		βιαίου		βιαιών		Βιαίων	

77,20	100,00	22,80	0,00	94,83	87,67	5,17	12,33
Διάφορου		διαφόρου		διάφορων		Διαφόρων	
48,36	11,11	51,64	88,89	19,08	9,59	80,92	90,41
Ένδικου		ενδίκου		ένδικων		Ενδίκων	
39,98	42,11	60,02	57,89	75,08	15,33	24,92	84,67
Ένδοξου		ενδόξου		ένδοξων		Ενδόξων	
52,79	50,00	47,21	50,00	45,74	38,46	54,26	61,54
Ενδεχόμενου		ενδεχομένου		ενδεχόμενων		Ενδεχομένων	
51,00	50,00	49,00	50,00	65,70	69,15	34,30	30,85
Ελάχιστου		ελαχίστου		ελάχιστων		Ελαχίστων	
74,68	71,82	25,32	28,18	59,73	31,79	40,27	68,21
Εμπρόθεσμου		εμπροθέσμου		εμπρόθεσμων		Εμπροθέσμων	
33,33	0,00	66,67	100,00	81,16	33,33	18,84	66,67
Έμπειρου		εμπείρου		έμπειρων		Εμπείρων	
99,54	96,08	0,46	3,92	98,12	90,67	1,88	9,33
Έλλογου		ελλόγου		έλλογων		Ελλόγων	
81,71	75,00	18,29	25,00	87,69	50,00	12,31	50,00
Εκπρόθεσμου		εκπροθέσμου		εκπρόθεσμων		Εκπροθέσμων	
27,17	33,33	72,83	66,67	77,25	70,00	22,75	30,00
Έγχρωμου		εγχρώμου		έγχρωμων		Εγχρώμων	
82,33	94,12	17,67	5,88	80,17	74,58	19,83	25,42
Έγκυρου		εγκύρου		έγκυρων		Εγκύρων	
97,32	92,86	2,68	7,14	97,31	72,50	2,69	27,50
Έγκριτου		εγκρίτου		έγκριτων		Εγκρίτων	
82,46	25,00	17,54	75,00	58,22	56,25	41,78	43,75
Έντιμου		εντίμου		έντιμων		Εντίμων	
35,35	68,06	64,65	31,94	70,77	32,00	29,23	68,00
Έντονου		εντόνου		έντονων		Εντόνων	
98,66	96,33	1,34	3,67	98,50	98,04	1,50	1,96
Εξαιρέτου		εξαιρέτου		εξαιρέτων		Εξαιρέτων	
75,18	93,75	24,82	6,25	57,93	100,00	42,07	0,00
Επίδοξου		επιδόξου		επίδοξων		Επιδόξων	
91,69	100,00	8,31	0,00	98,32	88,24	1,68	11,76
Επικίνδунου		επικινδύνου		επικινδυνων		Επικινδύνων	
97,36	83,67	2,64	16,33	80,84	88,35	19,16	11,65
Επάλληλου		επαλλήλου		επάλληλων		Επαλλήλων	
46,99	0,00	53,01	0,00	80,35	77,78	19,65	22,22
Επίσημου		επισήμου		επίσημων		Επισήμων	

83,05	89,07	16,95	10,93	46,17	36,38	53,83	63,62
Έτοιμου		ετοίμου		έτοιμων		Ετοίμων	
72,74	69,88	27,26	30,12	58,71	48,08	41,29	51,92
Εύλογου		ευλόγου		εύλογων		Ευλόγων	
44,09	40,00	55,91	60,00	92,96	64,29	7,04	35,71
Ήμερου		ημέρου		ήμερων		Ημέρων	
29,83	66,67	70,17	33,33	32,61	100,00	67,39	0,00
Ιστάμενου		ισταμένου		ιστάμενων		Ισταμένων	
87,47	33,33	12,53	66,67	52,83	50,00	47,17	50,00
Κατάλληλου		καταλλήλου		κατάλληλων		Καταλλήλων	
93,11	95,75	6,89	4,25	90,47	86,67	9,53	13,33
Κατώτατου		κατωτάτου		κατώτατων		Κατωτάτων	
96,26	78,87	3,74	21,13	94,17	65,75	5,83	34,25
Κατώτερου		κατωτέρου		κατώτερων		Κατωτέρων	
97,99	58,88	2,01	41,12	65,07	67,03	34,93	32,97
Λυόμενου		λυομένου		λυόμενων		Λυομένων	
92,37	83,33	7,63	16,67	63,10	83,97	36,90	16,03
Κρίσιμου		κρισίμου		κρίσιμων		Κρισίμων	
97,48	95,31	2,52	4,69	84,74	84,04	15,26	15,96
Μέγιστου		μεγίστου		μέγιστων		Μεγίστων	
72,79	61,54	27,21	38,46	70,08	76,32	29,92	23,68
Νόμιμου		νομίμου		νόμιμων		Νομίμων	
67,18	52,98	32,82	47,02	51,29	47,09	48,71	52,91
Όμορου		ομόρου		όμορων		Ομόρων	
79,12	80,00	20,88	20,00	94,87	81,69	5,13	18,31
Ουδέτερου		ουδετέρου		ουδέτερων		Ουδετέρων	
46,56	85,71	53,44	14,29	45,47	82,61	54,53	17,39
Παράλληλου		παραλλήλου		παράλληλων		Παραλλήλων	
36,20	17,07	63,80	82,93	80,94	81,55	19,06	18,45
Παράγωγου		παραγώγου		παράγωγων		Παραγώγων	
36,56	40,00	63,44	60,00	8,76	6,30	91,24	93,70
Πρόσφατου		προσφάτου		πρόσφατων		Προσφάτων	
98,21	93,53	1,79	6,47	90,61	86,84	9,39	13,16
Πολύτιμου		πολυτίμου		πολύτιμων		Πολυτίμων	
97,33	93,75	2,67	6,25	98,36	71,28	1,64	28,72
Σύντομου		συντόμου		σύντομων		Συντόμων	
94,70	84,62	5,30	15,38	98,17	95,00	1,83	5,00
Σκόπιμου		σκοπίμου		σκόπιμων		Σκοπίμων	

78,14	50,00	21,86	50,00	96,51	92,31	3,49	7,69
Υπόλογου		υπολόγου		υπόλογων		Υπολόγων	
36,60	17,02	63,40	82,98	20,12	4,17	79,88	95,83
Χείριστου		χειρίστου		χείριστων		Χειρίστων	
9,13	0,00	90,87	100,00	57,65	50,00	42,35	50,00
Αιώνιου		αιωνίου		αιώνιων		Αιωνίων	
50,00	71,79	50,00	28,21	3,07	22,81	96,93	77,19
Γνήσιου		γνησίου		γνήσιων		Γνησίων	
65,00	94,55	35,00	5,45	96,24	75,00	3,76	25,00
Δημόσιου		δημοσίου		δημόσιων		Δημοσίων	
50,17	51,05	49,83	48,95	28,93	42,23	71,07	57,77
Εθελούσιου		εθελουσίου		εθελούσιων		Εθελουσίων	
94,30	50,00	5,70	50,00	60,72	50,00	39,28	50,00
Ετήσιου		ετησίου		ετήσιων		Ετησίων	
89,23	90,19	10,77	9,81	75,81	67,84	24,19	32,16
Ημερήσιου		ημερησίου		ημερήσιων		Ημερησίων	
97,55	87,14	2,45	12,86	46,10	31,25	53,90	68,75
Κύριου		κυρίου		κύριων		Κυρίων	
25,62	9,29	74,38	90,71	52,06	11,48	47,94	88,52
Μέτριου		μετρίου		μέτριων		Μετρίων	
18,38	26,67	81,62	73,33	22,13	50,00	77,87	50,00
Όμοιου		ομοίου		όμοιων		Ομοίων	
51,84	45,00	48,16	55,00	44,93	42,62	55,07	57,38
Ουράνιου		ουρανίου		ουράνιων		Ουρανίων	
31,81	80,16	68,19	19,84	7,66	60,00	92,34	40,00
Παγκόσμιου		παγκοσμίου		παγκόσμιων		Παγκοσμίων	
51,29	51,20	48,71	48,80	74,82	61,80	25,18	38,20
Σπάνιου		σπανίου		σπάνιων		Σπανίων	
98,46	89,66	1,54	10,34	76,17	71,23	23,83	28,77
Τεράστιου		τεραστίου		τεράστιων		Τεραστίων	
74,89	91,12	25,11	8,88	68,32	59,48	31,68	40,52
Παρόμοιου		παρομοίου		παρόμοιων		Παρομοίων	
98,42	98,59	1,58	1,41	85,02	86,83	14,98	13,17
Αδηλου		αδήλου		άδηλων		Αδήλων	
60,61	100,00	39,39	0,00	48,33	73,33	51,67	26,67
Αδύνατου		αδυνάτου		αδύνατων		Αδυνάτων	
56,43	48,57	43,57	51,43	39,70	25,93	60,30	74,07
Ακαθάριστου		ακαθαρίστου		ακαθάριστων		Ακαθαρίστων	

99,05	89,30	0,95	10,70	63,40	48,42	36,60	51,58
Ανεξάρτητου		ανεξαρτήτου		ανεξάρτητων		Ανεξαρτήτων	
72,80	90,05	27,20	9,95	79,15	67,99	20,85	32,01
Ανόργανου		ανοργάνου		ανόργανων		Ανοργάνων	
82,93	100,00	17,07	0,00	96,17	94,44	3,83	5,56
Απάνθρωπου		απανθρώπου		απάνθρωπων		Απανθρώπων	
96,79	100,00	3,21	0,00	74,68	90,91	25,32	9,09
Απόφοιτου		αποφοίτου		απόφοιτων		Αποφοίτων	
17,21	33,33	82,79	66,67	0,40	1,05	99,60	98,95
Άσχετου		ασχέτου		άσχετων		Ασχέτων	
26,79	57,14	73,21	42,86	85,19	61,11	14,81	38,89
Άτακτου		ατάκτου		άτακτων		Ατάκτων	
99,29	100,00	0,71	0,00	57,28	37,93	42,72	62,07
Γαλλόφωνου		γαλλοφώνου		γαλλόφωνων		Γαλλοφώνων	
99,85	100,00	0,15	0,00	89,95	92,86	10,05	7,14
Ενδιάμεσου		ενδιαμέσου		ενδιάμεσων		Ενδιαμέσων	
95,92	81,67	4,08	18,33	82,38	86,30	17,62	13,70
Έννομου		εννόμου		έννομων		Εννόμων	
14,46	17,65	85,54	82,35	2,06	28,95	97,94	71,05
Έντρομου		εντρόμου		έντρομων		Εντρόμων	
86,79	100,00	13,21	0,00	98,16	75,00	1,84	25,00
Ισότιμου		ισοτίμου		ισότιμων		Ισοτίμων	
94,50	62,86	5,50	37,14	96,41	90,00	3,59	10,00
Ισοδύναμου		ισοδυνάμου		ισοδύναμων		Ισοδυνάμων	
54,49	22,14	45,51	77,86	95,96	52,00	4,04	48,00
Ομόρρυθμου		ομορρήτου		ομόρρυθμων		Ομορρήτων	
39,25	0,00	60,75	100,00	48,62	41,18	51,38	58,82
Ομόλογου		ομολόγου		ομόλογων		Ομολόγων	
1,67	0,63	98,33	99,38	0,79	3,99	99,21	96,01
Πρωτόδικου		πρωτοδίκου		πρωτόδικων		Πρωτοδικών	
38,97	30,77	61,03	69,23	82,32	71,43	17,68	28,57
Σύνθετου		συνθέτου		σύνθετων		Συνθέτων	
97,10	85,92	2,90	14,08	83,77	90,79	16,23	9,21
Ακέραιου		ακεραίου		ακέραιων		Ακεραίων	
55,81	37,50	44,19	62,50	4,00	10,71	96,00	89,29
Αέριου		αερίου		αέριων		Αερίων	
0,16	1,36	99,84	98,64	6,60	2,61	93,40	97,39
Ανόμοιου		ανομοίου		ανόμοιων		Ανομοίων	

91,21	0,00	8,79	0,00	86,46	50,00	13,54	50,00
Εμφύλιου		εμφυλίου		εμφύλιων		Εμφυλίων	
13,37	14,16	86,63	85,84	60,20	26,47	39,80	73,53
Εναέριου		εναερίου		εναέριων		Εναερίων	
69,17	61,54	30,83	38,46	97,55	77,27	2,45	22,73

Πίνακας 2. Σύγκριση ποσοστών των προπαροξύτονων ουσιαστικοποιημένων επιθέτων σε -ος μεταξύ Ε.Θ.Ε.Γ. και Google

Προπαροξύτονα ουσιαστικοποιημένα επίθετα σε -ος							
Γενική ενικού				Γενική πληθυντικού			
Google	Εθεγ	Google	Εθεγ	Google	Εθεγ	Google	Εθεγ
αγνοούμενου		αγνοουμένου		αγνοομένων		Αγνοουμένων	
39,18	88,89	60,82	11,11	5,41	1,77	94,59	98,23
Άγνωστου		αγνώστου		άγνωστων		Αγνώστων	
29,34	33,00	70,66	67,00	29,14	21,23	70,86	78,77
αδέσμευτου		αδεσμεύτου		αδέσμευτων		Αδεσμευτών	
97,91	100,00	2,09	0,00	47,03	20,59	52,97	79,41
Αδιόριστου		αδιορίστου		αδιόριστων		Αδιορίστων	
100,00	100,00	0,00	0,00	51,34	58,49	48,66	41,51
Ακόλουθου		ακολουθού		ακόλουθων		Ακολουθών	
61,67	32,65	38,33	67,35	74,44	32,35	25,56	67,65
Άμαχου		αμάχου		άμαχων		Αμάχων	
93,28	79,31	6,72	20,69	3,15	5,93	96,85	94,07
Άμεσου		αμέσου		άμεσων		Αμέσων	
76,08	57,00	23,92	43,00	99,13	94,10	0,87	5,90
Άνεργου		ανέργου		άνεργων		Ανέργων	
15,16	15,38	84,84	84,62	6,01	3,56	93,99	96,44
Ανάπηρου		αναπήρου		ανάπηρων		Αναπήρων	
53,77	100,00	46,23	0,00	1,44	8,64	98,56	91,36
ανασφάλιστου		ανασφαλίστου		ανασφάλιστων		Ανασφαλίστων	
82,91	100,00	17,09	0,00	63,76	74,07	36,24	25,93
Ανώτερου		ανωτέρου		ανώτερων		ανωτέρων	
68,53	12,50	31,47	87,50	51,76	43,30	48,24	56,70
Αντίπαλου		αντιπάλου		αντίπαλων		αντιπάλων	

11,64	8,33	88,36	91,67	8,42	4,22	91,58	95,78
Ανήλικου		ανηλίκου		ανήλικων		ανηλίκων	
36,39	0,00	63,61	100,00	20,28	14,04	79,72	85,96
Άπειρου		απείρου		άπειρων		απείρων	
3,08	28,57	96,92	71,43	32,24	40,63	67,76	59,38
Απόδημου		αποδήμου		απόδημων		αποδήμων	
76,62	83,33	23,38	16,67	38,12	12,59	61,88	87,41
Άπορου		απόρου		άπορων		απόρων	
38,59	75,00	61,41	25,00	5,64	18,87	94,36	81,13
Βάρβαρου		βαρβάρου		βάρβαρων		βαρβάρων	
51,24	63,64	48,76	36,36	6,15	10,53	93,85	89,47
δερμάτινου		δερματίου		δερμάτων		δερματίων	
97,19	100,00	2,81	0,00	95,77	66,67	4,23	33,33
Δόκιμου		δοκίμου		δόκιμων		δοκίμων	
75,25	78,26	24,75	21,74	3,83	14,06	96,17	85,94
Δίκαιου		δικαίου		δίκαιων		δικαίων	
2,10	3,85	97,90	96,15	33,13	23,16	66,87	76,84
Ένορκου		ενόρκου		ένορκων		ενόρκων	
2,11	0,00	97,89	100,00	34,96	1,99	65,04	98,01
Ενήλικου		ενηλίκου		ενήλικων		ενηλίκων	
47,66	53,03	52,34	46,97	8,77	5,30	91,23	94,70
Ένοπλου		ενόπλου		ένοπλων		ενόπλων	
79,48	82,14	20,52	17,86	11,07	4,74	88,93	95,26
Ελεύθερου		ελευθέρου		ελεύθερων		ελευθέρων	
89,19	88,78	10,81	11,22	59,88	59,93	40,12	40,07
Έμπιστου		εμπίστου		έμπιστων		εμπίστων	
86,33	100,00	13,67	0,00	65,47	36,84	34,53	63,16
Έκαστου		εκάστου		έκαστων		εκάστων	
0,87	1,94	99,13	98,06	41,46	0,00	58,54	100,00
Εξόριστου		εξορίστου		εξορίστων		εξορίστων	
94,90	100,00	5,10	0,00	72,93	13,04	27,07	86,96
Επίλεκτου		επιλέκτου		επίλεκτων		επιλέκτων	
85,90	60,00	14,10	40,00	96,57	48,65	3,43	51,35
Επίτιμου		επιτίμου		επίτιμων		επιτίμων	
65,22	50,00	34,78	50,00	59,81	50,00	40,19	50,00
Επόμενου		επομένου		επόμενων		επομένων	
90,45	84,86	9,55	15,14	74,95	74,15	25,05	25,85
Επώνυμου		επωνύμου		επώνυμων		επωνύμων	

6,90	42,42	93,10	57,58	38,37	35,45	61,63	64,55
εργαζόμενου		εργαζομένου		εργαζόμενων		εργαζομένων	
37,50	49,42	62,50	50,58	7,26	10,64	92,74	89,36
ευνοούμενου		ευνοουμένου		ευνοούμενων		ευνοουμένων	
54,62	50,00	45,38	50,00	49,65	12,50	50,35	87,50
Εύπορου		ευπόρου		εύπορων		ευπόρων	
87,67	81,82	12,33	18,18	59,91	56,52	40,09	43,48
Ιδιαίτερου		ιδιαιτέρου		ιδιαίτερων		ιδιαιτέρων	
85,29	78,69	14,71	21,31	81,46	73,13	18,54	26,87
Ιπτάμενου		ιπταμένου		ιπτάμενων		ιπταμένων	
94,29	81,40	5,71	18,60	95,57	23,20	4,43	76,80
Καλύτερου		καλυτέρου		καλύτερων		καλυτέρων	
99,68	99,08	0,32	0,92	99,49	90,08	0,51	9,92
κοινόχρηστου		κοινοχρήστου		κοινόχρηστων		κοινοχρήστων	
71,43	84,62	28,57	15,38	58,70	61,29	41,30	38,71
Μόνιμου		μονίμου		μόνιμων		μονίμων	
66,67	64,69	33,33	35,31	55,26	25,15	44,74	74,85
ομόθρησκου		ομοθρήσκου		ομόθρησκων		ομοθρήσκων	
64,10	0,00	35,90	0,00	15,24	10,00	84,76	90,00
Ομόδοξου		ομοδόξου		ομόδοξων		ομοδόξων	
50,00	50,00	50,00	50,00	22,76	0,00	77,24	100,00
Ορθόδοξου		ορθοδόξου		ορθόδοξων		ορθοδόξων	
32,69	49,04	67,31	50,96	28,84	39,49	71,16	60,51
Περίεργου		περιέργου		περιέργων		περιέργων	
71,44	83,33	28,56	16,67	97,51	76,92	2,49	23,08
περισσότερου		περισσοτέρου		περισσότερων		περισσοτέρων	
98,63	96,43	1,37	3,57	67,81	51,79	32,19	48,21
Παράνομου		παρανόμου		παράνομων		παρανόμων	
85,57	87,40	14,43	12,60	81,29	79,90	18,71	20,10
προϊστάμενου		προϊσταμένου		προϊστάμενων		προϊσταμένων	
15,15	9,97	84,85	90,03	1,66	3,85	98,34	96,15
προστατευόμενου		προστατευομένου		προστατευόμενων		προστατευομένων	
59,59	47,62	40,41	52,38	74,03	66,34	25,97	33,66
Πρότυπου		προτύπου		πρότυπων		προτύπων	
23,60	18,05	76,40	81,95	6,72	2,81	93,28	97,19
πρωτότυπου		πρωτοτύπου		πρωτότυπων		πρωτοτύπων	
31,33	50,00	68,67	50,00	43,40	56,45	56,60	43,55
προηγούμενου		προηγούμενου		προηγούμενων		προηγούμενων	

83,96	75,41	16,04	24,59	78,75	77,98	21,25	22,02
Σύμμαχου		συμμάχου		σύμμαχων		συμμάχων	
1,88	0,00	98,12	100,00	0,41	0,32	99,59	99,68
Σύγχρονου		συγχρόνου		σύγχρονων		συγχρόνων	
95,98	96,27	4,02	3,73	92,02	92,11	7,98	7,89
υπεράριθμου		υπεραρίθμου		υπεράριθμων		υπεραρίθμων	
93,13	100,00	6,87	0,00	62,66	51,28	37,34	48,72
Υπόλοιπου		υπολοίπου		υπόλοιπων		υπολοίπων	
28,18	40,57	71,82	59,43	32,75	29,82	67,25	70,18
Υπόδουλου		υποδούλου		υπόδουλων		υποδούλων	
80,58	85,71	19,42	14,29	58,52	100,00	41,48	0,00
υφιστάμενου		υφισταμένου		υφιστάμενων		υφισταμένων	
79,72	74,86	20,28	25,14	63,75	50,00	36,25	50,00
Άγιου		αγίου		άγιων		αγίων	
2,38	0,64	97,62	99,36	0,52	0,56	99,48	99,44
Άγριου		αγρίου		άγριων		αγρίων	
98,86	98,39	1,14	1,61	71,77	58,56	28,23	41,44
Βόρειου		βορείου		βόρειων		βορείων	
18,71	14,29	81,29	85,71	21,69	14,67	78,31	85,33
Νότιου		νοτίου		νότιων		νοτίων	
28,92	20,44	71,08	79,56	4,68	14,67	95,32	85,33
Πλούσιου		πλουσίου		πλούσιων		πλουσίων	
98,11	94,05	1,89	5,95	45,61	37,59	54,39	62,41
υποψήφιου		υποψηφίου		υποψήφίων		υποψηφίων	
32,07	41,99	67,93	58,01	15,77	16,33	84,23	83,67
Τίμιου		τιμίου		τίμιων		τιμίων	
0,92	28,57	99,08	71,43	47,54	30,00	52,46	70,00
αγράμματο		αγραμμάτου		αγράμματων		αγραμμάτων	
92,84	100,00	7,16	0,00	51,88	63,64	48,12	36,36
Άδικου		αδίκου		άδικων		αδίκων	
32,74	79,41	67,26	20,59	61,49	16,07	38,51	83,93
Άρρωστου		αρρώστου		άρρωστων		αρρώστων	
5,12	53,85	94,88	46,15	4,32	22,00	95,68	78,00
Διάδοχου		διαδόχου		διάδοχων		διαδόχων	
2,02	2,26	97,98	97,74	1,68	0,00	98,32	100,00
εγγράμματο		εγγραμμάτου		εγγράμματων		εγγραμμάτων	
74,56	100,00	25,44	0,00	60,26	75,00	39,74	25,00
Έκτακτου		εκτάκτου		έκτακτων		εκτάκτων	

25,54	27,57	74,46	72,43	46,25	32,99	53,75	67,01
Ένστολου		ενστόλου		ένστολων		ενστόλων	
98,63	83,33	1,37	16,67	44,46	66,67	55,54	33,33
Επίδικου		επιδίκου		επίδικων		επιδίκων	
44,78	56,52	55,22	43,48	51,55	87,10	48,45	12,90
κατηγορούμενου		κατηγορουμένου		κατηγορούμενων		κατηγορουμένων	
30,98	25,12	69,02	74,88	1,69	5,97	98,31	94,03
Υπόπτου		υπόπτου		ύποπτων		υπόπτων	
5,00	30,00	95,00	70,00	24,09	23,78	75,91	76,22
Υπάλληλου		υπαλλήλου		υπάλληλων		υπαλλήλων	
1,22	1,39	98,78	98,61	0,25	0,50	99,75	99,50
Υπεύθυνου		υπευθύνου		υπεύθυνων		υπευθύνων	
62,56	40,82	37,44	59,18	29,06	16,14	70,94	83,86
φιλόανθρωπου		φιλανθρώπου		φιλόανθρωπων		φιλανθρώπων	
56,37	66,67	43,63	33,33	61,19	16,67	38,81	83,33
φιλοξενούμενου		φιλοξενουμένου		φιλοξενούμενων		φιλοξενουμένων	
99,08	76,92	0,92	23,08	76,29	39,63	23,71	60,37
φορολογούμενου		φορολογουμένου		φορολογούμενων		φορολογουμένων	
59,87	50,72	40,13	49,28	18,66	7,07	81,34	92,93
φιλελεύθερου		φιλελευθέρου		φιλελεύθερων		φιλελευθέρων	
96,67	99,12	3,33	0,88	30,11	26,47	69,89	73,53

Νυμφαίο Φλώρινας

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Νηπιαγωγών
Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων
Γλωσσικής Διδασκαλίας